

Internasjonal Kvinneliga
for Fred og Frihet
Grunnlagt i Haag 1915

fred og frihet

Mars 2005

Nr. 1/66. årgang

90 ÅR FOR FRED

1915

2005

fred og frihet

Utgiver: Internasjonal Kvinneliga for Fred og Frihet, Postboks 8810 Youngstorget, 0028 Oslo

Norsk seksjon av:

Women's International League for Peace and Freedom (WILPF)

Trykkeri og sats :

Tøyen trykk A/S, Oslo

Leder

Merkedager og kvinnesaker

Av Mari Holmboe Ruge

Jubileumsåret 2005 er så vidt i gang. Allerede nå står merkedagene nærmest i kø, og mange av dem har tilknytning til IKFFs virksomhet for fred, frihet og menneskerettigheter.

Det er 100 år siden Norges Storting sa farvel til den gamle Kong Oscar og tok tilbake landets fulle selvstendighet etter århundrer som provins og juniorpartner for våre naboland. Samme år fikk den første kvinne Nobels fredspris, Bertha von Suttner.

Det er 90 år siden vel 1000 modige og framsynte kvinner gjennomførte en fredskongress i nærheten av verdenskrigens slagmarker og la grunnen til verdens første internasjonale kvinnefredsorganisasjon – WILPF.

Det er 60 år siden den neste verdenskrig endte med totalt sammenbrudd av Hitlers nazi-herredømme, men også like lenge siden USA "sikret seieren" med en maktdemonstrasjon, å slippe atombombene over Hiroshima og Nagasaki, og FN så dagens lys. Men det samme FN gikk selv til krig 5 år senere – Korea-krigen begynte i 1950. Det er 30 år siden USA måtte forlate Vietnam som tapere i den krigen de selv satte i gang for å bli kvitt et politisk regime de ikke likte.

Samme året - 1975 – var Kvinneåret. FNs første store kvinnekongress ble holdt i Mexico, og ble fulgt opp av tilsvarende arrangementer hvert 5. år til den store konferansen i Beijing 1995. I 2005 skal Beijing + 10 markeres, men nå med et atskillig mer begrenset arrangement i tilknytning til årsmøtet i FNs kvinnekommisjon. I oktober i år er det 5 små år siden WILPF sammen med andre organisasjoner lyktes med å få FNs sikkerhetsråd vedta sin første resolusjon som handler om kvinner: nr 1325 om

"Kvinner, fred og sikkerhet". Er våre "kampsaker" blitt flyttet fra gater og torg til FNs møterom?

Kvinnene krevde i 1915 at:

Kvinner må få fulle politiske rettigheter.

Kvinner må delta i fredsforhandlinger og fredsbygging.

Internasjonale konflikter må løses gjennom meging og folkerettslige institusjoner.

90 år senere har kvinner over (nesten) hele verden fått stemmerett og valgbarhet, men internasjonale forhandlinger og diplomati er fremdeles forbeholdt våre ektemenn og brødre.

Verden har fått internasjonale rettsapparater og institusjoner, men makta rår fremdeles og utfoldes på arenaer utenfor internasjonal kontroll. USA deltar ikke i internasjonale institusjoner og forhandlinger som begrenser supermaktens handlefrihet. Sudans regjering er maktesløse overfor overgrepene mot sin egen befolkning i Darfur. Kvinner selges, kjøpes, voldtas og ydmykes nær sagt over hele verden.

IKFF og våre søstre verden over fortsetter det nødvendige arbeidet mot krig, vold og overgrep. Vi er smålatne. Regjeringen mer enn halverer støtten til norske fredsorganisasjoner så Norges Fredsråd må si opp sin eneste ansatte. Norge deltar i tvilsomme og dyre militære tiltak i Afghanistan og Irak så vi ikke har råd til å sende personell når FN ber om det.

Likevel - i dette jubileumsåret noterer vi med glede at TV-aksjonen skal stimulere hele det norske folk til å engasjere seg mot vold mot kvinner. Vi ønsker aksjonen lykke til – og krysser fingrene for at dette ikke blir en kvinneaksjon, men en *folkeaksjon*.

HVORDAN STARTET DET HELE?

Utarbeidet av Mari Holmboe Ruge

"Det kom i mars 1915 innbydelse til Norge fra hollandske kvinner om å delta i en fredskongress av krigførende og nøytrale lands kvinner. Kongressen skulde holdes i Haag forsommeren 1915 under **Jane Addams'** ledelse. Da ingen norske kvinneorganisasjoner under de vanskelige forhold fant å kunne ta op arbeidet for Norges tilslutning til kongressen, blev det **dr. Emily Arnesen** som påtok sig å gjøre det. Det blev dannet en arbeidskomité, 8 norske kvinner reiste til kongressen og 24.000 norske underskrifter blev samlet inn på en sympatiadresse som blev sendt til Haag."

Slik åpner IKFFs egen beretning om hvordan arbeidet begynte for 90 år siden. Bakgrunnen er kampen for kvinners stemmerett. Den internasjonale stemmerettsalliansen sendte samme dag som den første verdenskrig brøt ut i august 1914 et krav til regjeringene om ikke å la noen forsøk på voldgift eller megling være uprøvd for å unngå en katastrofe. En planlagt internasjonal kvinnestemmerettskonferanse i Berlin sommeren 1915 måtte avlyses. I februar 1915 møttes noen kvinner fra Belgia, Tyskland og Storbritannia, som kjente hverandre fra kvinnestemmerettsarbeidet, i Amsterdam på invitasjon av dr. Aletta Jacobs, leder i den hollandske stemmerettsforeningen. Sammen utformet de et forslag til en kvinnefredskongress i Haag 28. april, og sendte invitasjoner til alle stemmerettsalliansens nasjonale grupper om å sende delegater dit. At det allerede eksisterte et godt organisert internasjonalt samarbeid gjorde det mulig å få i stand et så stort tiltak på rekordtid.

Det måtte arbeides raskt. 29. mars sammenkalte Norske Kvinders Nationalråd og Norske Kvinders Fredsforbund et offentlig møte i Universitetets festsal, for å "redegjøre for kvindernes fredsbestrebelsers her hjemme og i utlandet." 7. april ble det holdt et møte i Nobelsalen, der et "arbeidsutvalg for tilslutning til Kvindernes Internationale Kongres i Haag" ble opprettet, med zoologen Emily Ar-

nesen som leder. Møtet nedsatte tre arbeidsgrupper: for presse, for økonomi, og for program. 16. april var det igjen møte i Nobelsalen. Kvinneorganisasjoner i Kristiania var inviteret, i tillegg til arbeidsutvalget. Tidsnøden gjorde at organisasjoner andre steder i landet ikke ble inkludert. Arbeidsgruppene avla rapport: Pressekomitéen hadde sørget for å offentliggjøre oppropet fra det første møtet. Programkomitéen hadde utarbeidet forslag til mandat for delegater til kongressen. Finanskomitéen hadde skaffet midler til 2-3 delegater, men møtet vedtok likevel å velge 4 delegater og 2 suppleanter "i haab om at det skulde lykkes at reise det resterende beløp." Hver delegat kostet 300 kr. Delegatene som ble valgt på dette møtet var professor Ellen Gleditsch, konservator Emily Arnesen, lærerinne Louise Keilhau, lege Dagny Bang, skolebestyrer Valentine Dannevig og lege Hanna Isaachsen. I tillegg deltok delegater fra Lærerindeforeningen, Oddfellowlosjen og Lillehammer Kvinderaad, og en "privat deltaker".

Dette møtet stiftet også "Komitéen for tilslutning til Kvindernes Internationale Kongres i Haag." Martha Larsen (Jahn) og Camilla Skotvedt fikk ansvar for å organisere en "sympatiadresse", dvs en støtteerklæring som i løpet av en uke fikk 24.000 underskrifter og ble telegrafert til kongressen.

Louise Keilhau ble valgt til leder for den norske gruppen. Hun og Emily Arnesen ble medlemmer av kongressens styringsgruppe. I alt 1.136 kvinner fra over 150 organisasjoner i 12 land deltok med stemmerett på kongressen, i tillegg til flere hundre gjester og observatører. Dessuten ble nesten alle 180 delegater fra Storbritannia nektet utreisetilattelse, men den kjente suffragettelederen Chrystal Macmillan var på plass på forhånd. De fleste tyske delegatene ble stanset ved den hollandske grensen. Russiske og franske kvinner ble nektet utreise. En belgisk gruppe tok seg fram gjennom gruveganger og over piggråd-gjerder. Kongressen fikk 300 hilsener og støt-

*Styrebordet ved
Haag-kongressen
1915*

Delegasjonen utenfor Slottet etter å ha besøkt Kongen.

teerklæringer fra kvinner i India, Brasil, Spania, Polen, Serbia, Russland og Sør-Afrika. Men det kom også protester fra kvinnegrupper, særlig i Frankrike, mot å holde en fredskonferanse når deres land var under okkupasjon.

Programdiskusjonen tok utgangspunkt i to "grundsætninger": Alle delegatene måtte være overbevist om at "fremtidige internasjonale tvistigheter (kan) avgjøres ved fredelige midler, og at politisk stemmeret bør utvides til kvinder." Her finner vi opprinnelsen til det senere navnet: for fred og (politisk) frihet. Kongressen vedtok ca 20 resolusjoner som dekker det meste av internasjonale spørsmål. Svært mange av dem er aktuelle den dag i dag, bl.a. et krav om at kvinner skulle delta i fredsforhandlingene når krigen en gang var over. Alle resolusjonene er gjengitt i den offisielle rapporten fra den norske delegasjon, og det går fram at norske delegater var aktive med å legge fram forslag og delta i diskusjonen.

I tillegg vedtok kongressen en høyst utradisjonell måte for politisk påvirkning: De sendte ut "utsendinger som skal overbringe kongressens resolusjoner til de krigførende og neutrale nationers regjeringer i Europa og til præsidenten i de Forenede Stater. De vedtok også å holde et internasjonalt møte av kvinner på samme sted og på samme tid som den "konferanse av magterne, der efter krigen skal utarbeide forhandlingsgrundlaget for en freds slutning, i den hensigt at fremlægge praktiske forslag for denne konferanse." For å sammenkalle dette og ellers fortsette arbeidet fra Haag-kongressen, ble "Kvindernes Internasjonale Komité for varig fred" opprettet. Det internasjonale fredsmøtet ble holdt i Zürich 12.-19. mai 1919. Møtet vedtok å opprette Women's League for Peace and Freedom (WILPF).

Arbeidet i Norge etter kongressen fort-

satte like raskt og effektivt. 12. mai holdt delegatene et møte i Nobelsalen for sine oppdragsgivere, der de rapporterte tilbake fra kongressen. 18. mai (den internasjonale fredsdagen) var det offentlig møte i Nobelsalen med innledninger om kongressen fra flere delegater. Møtet sluttet seg til et fredsmanifest. 29. mai kom den internasjonale kvinne-delegasjonen til Kristiania. Den norske komitéen organiserte møter med norske fredsaktivister, og utvirket at gruppen ble mottatt av Regjeringen, Stortingets presidentskap og fikk en lang audiens hos Kong Haakon.

Emily Arnesen utarbeidet en utførlig beretning: *"For retfærdig og varig fred*, som ble trykt og sendt ut til kvinneorganisasjoner over hele landet, med oppfordring om å gi sin tilslutning til grunnprinsippene i programmet. Omkring 200 foreninger fulgte oppfordringen. Det fremgår også av rapporten at det ble samlet inn nok penger å dekke utgiftene for alle delegatene: kr. 1.415,15. Et lite overskudd av innsamlede midler finansierte beretningen.

25. september ble Komitéen formelt etablert, med to oppgaver: å forberede valg av kvinner til det internasjonale fredsmøte etter krigen, og å oppfordre alle landets kvinneorganisasjoner til å arbeide for fredelig løsning av internasjonale konflikter. Dagny Bang, Ellen Gleditsch, Aagot Holtfodt, Marie Kjølseth og Martha Larsen ble valgt til styrer. Komitéen besto til 1925, da den norske gruppen av WILPF ble etablert omtrent slik den har vært siden.

Kilder:

Bussey & Tims, *Pioneers for Peace*, WILPF 1980. Inga-Brita Melin, *Lysistrates döttrar*, Umeå universitet 1999

For retfærdig og varig fred, beretning fra Kvindernes Internasjonale Kongres i Haag 1915

Et forsøk på internasjonalt samarbeid, IKFF 1915-1940, IKFF 1985.

Johanne Skog Gripsrud, *Fredsarbeid og fredsarbeidere*, Universitetsforlaget 1985
Sitatene er fra kongressberetningen.

Martha Emily Larsen Jahn

1875-1954.

Det er omtrent 50 år siden IKFFs første "landsformann" Martha Larsen Jahn døde. Hun var en lederskikkelse som levde etter sin "livsoppfatning": "Vil en ha gjort noe her i verden, vil en ha rettet noget vrangt og skakt, saa faar en vel først og fremst lægge ryggen og kræfterne til selv og ikke sitte stille og bare fordre det av de andre." Martha Larsen Jahn var organisator og strateg, og oppnådde store resultater.

Hun ble student 1895, studerte språk i Skottland og Tyskland 1895-96, og var kontordame 1897-98. Hun ble ansatt ved Deichmans bibliotek i Kristiania 1898 og tok eksamen ved New York State Library School 1902. Fra 1902 til 1911 ansatt ved Trondhjems folkebibliotek. I Trondheim møtte hun Gunnar Jahn. Etter et par år i utlandet flyttet de til Kristiania, der hun var sekretær ved Statens Håndverks- og industri-skole 1913-15. Etter 1915 hadde hun ingen lønnet stilling, men brukte all sin tid på frivillig organisasjonsarbeid for fredssak og kvinnesak.

Internasjonal Kvinneliga for Fred og Frihet (IKFF) ble stiftet på en stor fredskonferanse i Haag i 1915, i protest mot verdenskrigen. Norske kvinneorganisasjoner sendte 5 delegater til kongressen. Martha Larsen Jahn var påmeldt, men måtte melde forfall. Fra 1915 til 1934 var hun i styret for den norske delen av kvinneligaen, som leder fra 1925. Hun var en utrettelig organisator, foredragsholder og skribent om fredsspørsmål. Under hennes ledelse samlet IKFFs 100 medlemmer 80.000 underskrifter til støtte for en internasjonal nedrustningskongress i 1932. Aksjonen kostet ca 2.000 kr, omtrent hele IKFFs kasse. Martha Larsen Jahn ønsket å fremme internasjonal forståelse gjennom undervisning og folkeopplysning, og foreslo i 1919 et "Permanent Internationalt Opdragelses- og Folkeopplysningsraad for å fremme fredstanken hos ungdommen", altså en forløper for UNESCO. Martha Larsen Jahn var også medlem av IKFFs internasjonale styre fra 1919, og deltok på alle internasjonale kongresser fram til 1929. Hun arbeidet aktivt for at norske kvinner skulle komme med i internasjonalt arbeid, og var selv norsk delegat i Folkeforbundet 1925-27. Da banksjef Gunnar Jahn ble oppnevnt til Nobelkomitéen i 1937,

skal han ha sagt: "Dette må være feil. De må mene min kone". Av Jahns dagbøker går det fram at han kjente godt til fredsarbeid og fredsorganisasjoner, så Martha Larsen Jahn hadde nok en indirekte innflytelse på Nobelkomitéens arbeid. IKFF foreslo henne som medlem av Nobelkomitéen i 1939, og utnevnte henne til sitt første æresmedlem i 1949.

I 1915 ble Martha Larsen Jahn styremedlem i Kristiania Sanitetsforening. Fra 1925 var hun med i arbeidsutvalget for Norske Kvinners Sanitetsforening (NKS), og ble valgt til leder for hovedstyret i 1935, 60 år gammel. Overgangen fra det beskjedent organiserte fredsarbeidet må ha vært stor. NKS samarbeidet nært med Forsvaret, hadde i 1935 ca 100.000 medlemmer, ca 600 lokalforeninger og drev ca 50 ulike institusjoner. I Martha Larsen Jahns ledertid ble medlemstall og lokale foreninger omtrent fordoblet, og et stort antall institusjoner ble både nybygd og gjenoppbygd etter krigen. Under hele krigen klarer NKS å bevare sin uavhengighet, og var i virksomhet med syke- og førstehjelpsmateriell, bespisning på skoler, etablering av matstasjoner, og utdeling av flere hundre tonn matvarepakker og klær til særlig nødstilte. Martha Larsen Jahns kloke lederskap var uvurderlig i denne vanskelige tiden. Hun truet okkupasjonsmyndighetene med å nedlegge hele organisasjonen dersom de blandet seg inn i NKS' arbeid. "En urokkelig klippe og en lysbærer" står det i jubileumsberetningen.

Trass i alt hun fikk gjort, ønsket Martha Larsen Jahn ingen høy profil, verken for seg eller for sin organisasjon. "Gjør deres plikt, sett alle krefter inn i arbeidet for land og folk. Men la allting skje i stillhet" sa hun i sin tale til medlemmene ved NKS' 50-årsjubileum i 1946. Ved avskjeden i 1948 ble hun utnevnt til ærespresident for NKS. Selv oppsummerte hun sin innsats slik: "Hovedvekten for mig har vært at vække kvinnenes ansvarsfølelse overfor sitt eget arbeide, av hva art det enn er, og overfor det samfund hvorav de utgjør en del".

Mari Holmboe Ruge

Wangari Maathai

En verdig vinner av Nobels Fredspris 2004

Av Edel Havin Beukes

Fredsprisen for 2004 som Nobel-komitéen tildelte professor Wangari Maathai fra Kenya var en viktig anerkjennelse av sammenhengen mellom fred, miljø og utvikling, et område som også Kvinneligaen internasjonalt og nasjonalt har hatt på dagsorden i mange år.

Wangari Maathai hadde et omfattende program over flere dager da hun kom til Oslo for å motta fredsprisen. Det startet med et besøk på slottet, besøk på Nobelinstituttet og en pressekonferanse der hun ble stilt mange spørsmål, blant annet om hun var berettiget til å få Nobels fredspris, et spørsmål

Wangari Maathai

som var blitt reist i norske medier. I motsetning til mange norske kvinner som er aktive internasjonalt, manglet en del norske mannlige forskere tydeligvis kunnskap om hva hun sto for og trodde åpenbart at det bare var et spørsmål om å plante tr r.

Selve utdelingsseremonien i Oslo Rådhus om formiddagen 10. desember gikk direkte over TV i Norge og også til utlandet. Ole

Danbolt Mjøs, leder for Nobelkomitéen, holdt talen for prisvinneren. Han poengterte at Wangari Maathai fikk fredsprisen for sitt arbeid for bærekraftig utvikling, demokrati og fred. Fredsprisen er en sterk støtte til konfliktforebyggende arbeid i skjæringspunktet mellom fredsarbeid, miljø- og utviklingsarbeid med særlig omtanke for kvinners situasjon.

Den kenyanske sangeren Rhoda Achieng Ondeng som er bosatt i Bergen sang både kenyanske og norske sangperler. Den italienske sangeren Andrea Bocelli og den afrikanske sang- og dansegruppen Jambo deltok også. I sin takketale sa Wangari Maathai at selv om prisen formelt ble gitt til henne så anerkjenner den arbeidet til utallige individer og grupper over hele verden. De arbeider i stillhet med å beskytte miljøet, fremme demokratiet, forsvare menneskerettighetene og sikre likestilling mellom kvinner og menn. Ved å gjøre dette, planter de fredsfr .

Hennes egen inspirasjon kommer fra erfaringer fra barndommen og observasjoner i naturen i landsbygda i Kenya, men også påvirket og n ret av hennes formelle utdannelse innen realfag som hun var privilegert   få i Kenya, USA og Tyskland. Da hun vokste opp så hun hvordan skogen ble hogget ned og erstattet med kommersielle farmer som ødela det lokale artsmangfold og vegetasjonens mulighet til å ta vare på vannet.

I 1977, da hun startet Green Belt Movement, var det en reaksjon på behovene til kvinnene på landsbygda, som brensel til matlagning, rent drikkevann og en balansert diett, husvære og inntekt. Over hele Afrika er det primært kvinnene som tar vare på matproduksjonen og familien. De ser milj deleggelsene og hvor vanskelig det er å finne ressursene for å kunne ta vare på familien. Green Belt Movement har gjennom årene plantet over 30 millioner trær av lokal opprinnelse og bevegelsen

har spredt seg til andre afrikanske land. Treet er et symbol for fred og konflikthåndtering. Fredstrær blir også plantet for å fremme en fredskultur.

Om kvelden var IKFF medarrangør for fakkeltog sammen med Forum for Utvikling og miMjø (ForUM), Forum for kvinner og utviklingsspørsmål (FOKUS), Kenya Norwegian Center (KNC), Norges Fredsråd og PAWA. Det var appeller, sang og dans på Youngstorget og fakkeltog med afrikanske trommer og dans fram til balkongen på Grand Hotell der prisvinneren ble hyllet.

Nobelmiddagen ble holdt i Speilsalen på Grand Hotel med 150 – 200 personer tilstede og taler av blant annet Berge Furre og Wangari Maathai. Etter middagen var det mulig å få en liten prat med henne. Lederne for noen få norske fredsorganisasjoner som IKFF, Pugwash, Norges Fredsråd samt Leger mot atomvåpen var med på middagen fordi organisasjonene eller en av deres medlemmer har fått fredsprisen tidligere.

Den årlige Nobelkonserten ble holdt i Oslo Spektrum som tar omkring 7000 tilhørere. Konsertene foregikk på tre scener der et symfoniorkester var plassert på midterste scene. Konserten er et kjempestort prosjekt. Over 100 land og 430 millioner husstander får se hele eller utdrag av Nobelkonserten. Nobelkonserten ble første gang arrangert i 1994 og det har vært delte meninger om valg av kunstnere og vinklingene gjennom årene. Men det er positivt at konsertene bidrar til å spre kunnskap om Nobels fredspris, om prisvinneren og om hvorfor akkurat denne prisvinneren er valgt. Prisvinneren gikk til slutt opp på scenen og hadde en appell til publikum og seere verden over. Wangari Maathai har en karismatisk utstråling og gjorde gjennom disse dagene et sterkt inntrykk på folk. Det er klart at denne konserten ga henne en god anledning til å bli hørt og hun formidlet saken sin krystallklart --- uten manuskript!

Søndag 12. desember ble det holdt et seminar i regi av ForUM i Nobelinstituttets festsal der Wangari Maathai også deltok og hvor hun konsentrerte seg om hvor viktig arbeid NGOene gjør og hvilke erfaringer hun har fått gjennom årene.

Wangari Maathai var et naturlig sentrum i alle arrangementene. Kledd i kenyanske drakter i sterke, flotte farger og med ordet i sin makt. Hun holdt glimrende innlegg på engelsk uten manuskript og huskelapper og alltid klarte hun å få fram budskapet, var i strålende humør og vant alles beundring.

Wangari Muta Maathai er født i Nyeri i

Kenya 1. april 1940. Hun har tre voksne barn. Hennes fraskilte mann klaget over at hun var for uregjerlig. Hun ble den første afrikanske kvinne som har fått Nobels fredspris. Hun var også den første kenyanske kvinne som tok doktorgraden, første kvinne som var leder av et universitetsinstitutt og første kvinnelige professor i Kenya. Det er klart at hun møtte motstand.

Hun engasjerte seg politisk mot Moi-regimet og ble arrestert utallige ganger, fengslet og torturert, men ga ikke opp. I 2002 da regnbuekoalisjonen under ledelse av nåværende president Mwai Kibaku fikk flertall i parlamentet ble hun innvalgt med støtte fra 98 % av sin egen valgkrets Tetu på den sentrale høysletten. Kibaku utnevte henne til viseminister i Departementet for miljøvern, ressurs- og villdyrforvaltning.

Hun sa under pressekonferansen før utdelingen, at fredsprisen til henne vil også trekke afrikanske menn inn i miljø- og fredsarbeidet. At en kvinne har fått en slik pris har fått mange menn til å lure på hva i all verden som har skjedd. Samtidig har jeg ikke møtt en eneste mann som ikke har gratulert meg av hele sitt hjerte, sa hun.

Wangari har vært aktivt med i Kenyas Kvinneveråd i mange år, i 1980-årene som leder. Hun har snakket for miljøvern, fred og demokrati i ulike FN-organer og andre fora i mange år. Hun er også med i den rådgivende komiteen for nedrustning hos FNs generalsekretær. (Det siste ble ikke nevnt i norske medier!)

Som IKFFer er det interessant å se at av alle de prisene og utmerkelsene hun har fått gjennom årene, inngår også The Jane Addams Leadership Award i 1993! På FNs kvinnekonferanse i Beijing i 1995 holdt hun et glimrende innlegg kalt "Bottlenecks of Development in Africa". Denne finnes på internet og er verd å studere. Nettstedets adresse er <http://www.uni-kassel.de/fb10/frieden/regionen/Afrika/>

KAMPEN OM OLJEN TILSPISSER SEG

Av Edel Havin Beukes

Rett før det amerikanske presidentvalget ble det utgitt en murstein av en bok på nesten 700 sider kalt "Crossing the Rubicon. The decline of the American empire at the end of the age of oil." Boka er skrevet av Michael C. Ruppert.

Michael Ruppert måtte gå fra arbeidet sitt som etterforsker i narkotikapolitiet i Los Angeles fordi han forsøkte å hindre regjeringsbeskyttet narkotikahandel. Da han oppdaget at mediene ikke ville fortelle sannheten om dette, grunnla han en internettavis "From the Wilderness" (FTW) med analyserende artikler og omtale av bøker som tar opp samfunnsproblemer som mediene ikke tør eller vil behandle. Det hele startet som et enmannsforetak og har vokst til en publikasjon som er høyt respektert for sin seriøse, dokumenterte journalistikk. Adressen er <http://www.fromthewilderness.com>

Det moderne samfunnet har gjort seg helt avhengig av olje og oljeprodukter. Den amerikanske befolkning og vi med, oppfører oss som om oljekildene er uutømmelige. Men oljeelitene vet bedre.

I boka "Crossing the Rubicon" viser Ruppert at det kan være en sammenheng mellom angrepet på World Trade senter i New York 11. september 2001, reaksjonen på katastrofen og forberedelser til den enorme økonomiske katastrofen som vil komme fordi oljealderen snart er over. "Peak oil" er tidspunktet da olje- og gassproduksjonen begynner en irreversibel og varig nedgang som ikke vil kunne stoppes uansett hvor mye penger og anstrengelser som gjøres for å endre det.

Ruppert har gjort et grundig forarbeid for påstandene sine. Han hevder at vi har brukt opp omkring halvparten av all oljen på jordkloeden og at den oljen som nå blir utvinnet vil bli gradvis dyrere, av dårligere kvalitet, i mindre mengder og være vanskeligere å få tak i. Inntil nå har man høstet den oljen som det var lettest å få tak i

Ruppert hevder også at angrepene i New York 11. september var et påskudd for det amerikanske regime og i noen grad det britiske og

israelske til å ta makten over de oljekildene som trengs for å opprettholde hegemoniet regionalt og globalt.

Den kommisjonen som ble nedsatt i USA for å se på hva den amerikanske regjeringen gjorde før og etter 11. september, ble ledet av Thomas Kean. Samtlige medlemmer av Keankommisjonen med unntak av et medlem som trakk seg, er dypt involvert i oljesektoren. Thomas Kean selv er direktør og aksjonær i Amerada Hess selskapet som har samarbeide med Delta Oils i Saudi Arabia som igjen er eid av Bin Mahfouz og Al-Amoudi klanene og som var involvert i planlegging av den transafghanske oljeledningen med havn i Pakistan, rett før 11. september 2001.

Ruppert kunne allerede 2. november 2001 publisere en fyldig oversikt over de mange advarslene den amerikanske regjering hadde fått om flyangrep på amerikansk jord før 11. september 2001. Han avdekket også en omfattende innsidehandel med aksjer blant annet til flyselskapene United og American. Kean-kommisjonen sa at det ikke var Osama Bin Laden som hadde handlet aksjer. Ruppert antyder i sin bok hvem dette kan være.

Et medlem av Keankommisjonen, Phillip Zelikow, hevdet offentlig at den amerikanske aksjonen mot Irak heller var basert på et ønske om å beskytte israelske interesser enn at Irak truet noen. Zelikow var en nær medarbeider av Condoleezza Rice og andre i Bushadministrasjonen.

Kommisjonen tok ikke opp de militærøvelsene som visepresident Dick Cheney hadde fått i oppgave av Bush å lede og koordinere allerede i mai 2001. Øvelsene forgikk 10. og 11. september 2001. Alle øvelsene unntatt de to sistnevnte hadde å gjøre med kaprede fly i ansvarsområdet til North East Air Defense Sector hvor alle de 4 kaprede flyene var. En av øvelsene hadde trukket sentrale flyressurser mot nordre Canada og Alaska rett før 11. september. I mai

Oljetårn i Den Persiske Gulf

2004 ble det kjent at noen av disse øvelsene gjaldt øvelser hvor fjernstyrte fly simulerte adferd til kaprede passasjerfly. Disse øvelsene skjedde samtidig med at kapringene foregikk.

Dette statistisk sett ytterst merkelige sammenreff av omstendigheter har ikke vakt stor offentlig interesse. Mike Ruppert mener at det kan tyde på at disse militærøvelsene kan være selve nøkkelen til 11. september 2001 siden de ikke ble tatt opp i Kean-kommisjonen.

Ruppert går så langt som å navngi visepresident Dick Cheney som hovedmistenkt for masse mord 11. september. Han mener å kunne påvise at Cheney styrte en helt selvstendig kommandosentral og et kommunikasjonssystem som overstyrte National Military Command Center (NMCC) og Det hvite hus. Ruppert trekker

også fram at New Yorks ordfører Rudolph Giuliani visste 20 minutter før katastrofen at flight 175 var på vei mot Manhattan. Han gjorde intet for å evakuere eller advare de som var i World Trade Center. En tilstedeværende militærperson som fikk samme beskjed ringte i desperasjon til sin bror og ba ham komme seg ut av WTC-tårnet der han var. Ruppert mener også at George Bush, Dick Cheney, Donald Rumsfeld, Condoleezza Rice, general Ralph Eberards, general Richard Myers, FBI direktør Robert Mueller, John Ascroft og George Tenet har løyet for det amerikanske folk. Hovedmotivet for dette mener Ruppert er "Peak oil".

Hvilken rolle Osama Bin Laden og Al Qaida spiller i dette oljerelaterte scenariet er en sak for seg. Mike Ruppert tror at Bin Laden var og er en "CIA/US government/Wall Street" ressurs. Dette kan forklare hvorfor han ikke er tatt allereide (side 576). Familien Bin Laden har store økonomiske forbindelser med elitene som kontrollerer USAs finanser og har nære forbindelser med den Saudi-arabiske herskende klasse som også er i stand til å ta knekken på den amerikanske økonomien lenge før "Peak oil" gjør det. Uten Osama Bin Laden ville Bush-administrasjonen ikke ha noen unnskyldning for alt de har gjort de siste årene. Bin Laden er fra et strategisk synspunkt Dick Cheneys beste venn, mener Ruppert.

Irak, Saudi-Arabia og Iran sitter på de viktigste oljekildene i Midt-Østen. Katastrofen 11. september 2001 ga den amerikanske regjering et viktig påskudd til å gå til krig mot Irak under dekke av "Krigen mot terror".

Innholdet i boka til Ruppert er fascinerende og skremmende og burde bli lest og diskutert. Den har også en mengde viktige kildehenvisninger. Boka er dessuten blitt valgt til årets bok i 2004 av nettstedet Onlinereviewofbooks.com. Michael C. Ruppert

Crossing the Rubicon. The decline of the American Empire at the end of the Age of Oil.
Forlag: New Society Publisher 2004.

IKFF-perspektiv på unionsoppløsningen

IKFF i Norge og Sverige ønsker i fellesskap å markere 1905-jubileet. En liten nordisk arbeidsgruppe har foreslått et arrangement som foregår dels på Kvinnemuseet i Kongsvinger, dels på Värmlands Museum i Karlstad 26.-28. august i år. Tema for seminaret er "Hvordan skilles i fred?". Vi ønsker å sette lys på 1905 som hovedeksempel, dessuten ha en innledning om Åland som ble utskilt fra Finland i 1921 som et selvstyrt, avmilitarisert område, og som kont-

rast få en innledning om hva som gikk så galt da Jugoslavia delte seg i selvstendige stater på 1990-tallet.

Alle innlederne blir kvinner fra de nordiske land, og alle blir bedt om å legge hovedvekten på kvinners innsats. .

Nærmere informasjon med program, priser etc kommer i *fred og frihet* nr 2.2005. Vi håper dette kan bli et interessant opplegg for mange IKFF-medlemmer.

Hva slags forskning trenger vi?

Av Ellen Baalsrud

Blant samfunnsforskerne er det noen få som har spesialisert seg på å studere fredsbygging (også) fra et kvinneperspektiv. Det er veldig bra. Hver krone som går til dette skal vi være glade for, vi som er aktive i fredsbevegelsen. Likevel, det er noe som halter. Forskningen er blitt hengende etter på dette området. Årsaken er egentlig gledelig:

I kjølvannet av at Sikkerhetsrådet vedtok en egen resolusjon om kvinner, fred og sikkerhet (1325), er det bygget opp en verdensspennende fanklubb for resolusjonen og alt den står for. Et knippe internasjonale fredsorganisasjoner har samarbeidet om å lage et system for dokumentasjon og informasjonsutveksling som er helt enestående. Hvis kvinnene i Kongo arrangerer et protestmøte mot seksuelle overgrep fra FN-soldater, så kan man sitte i sitt hjem på Stovner eller i Kualalumpur og få rapporten i et nyhetsbrev bare noen dager etterpå. Forskningsrapporter, FN-rapporter, alt er lett tilgjengelig på nettet.

En drivkraft i dette er WILPF som er den internasjonale organisasjonen til IKFF. Og nå kommer jeg til et paradoks: I Norge strever IKFF med å få noen få kroner offentlig støtte til å informere om 1325 og backe opp arbeidet til WILPF. Fredsrådet, som er paraplyen til IKFF og de andre fredsorganisasjonene, får fjernet sitt økonomiske grunnlag i statsbudsjettet. Samtidig bevilges det penger til forskningsrapporter som presenterer gammelt nytt - nemlig den informasjonen som NGO-ene for lenge siden har gjort tilgjengelig.

Et eksempel er NUPI-rapporten "Gender and Peace-building in Afrika" utgitt av Norsk Utenrikspolitisk institutt (NUPI) i 2004. Man kan undres på hva som var hensikten med å gi ut denne rapporten. Det meste av substansen ligger på nettstedet www.peacewomen.org. NUPI gjentar for øvrig også seg selv: Et av eksemplene i rapporten gjelder fredsprosessen i Burundi sommeren 2000. Denne ble til inspirasjon for afrikanske kvinner fordi kvinnene i Burundi lyktes i å samle seg til en parallell fredskonferanse og påvirke den endelige fredsavtalen. Det samme eksemplet er beskrevet i rapporten "Gendering Human Security" som NUPI gav ut sammen med FAFO i 2001. Rapporten fra 2001 var en seminarrapport som inkluderte en liste med gode anbefalinger.

Forskerne kan ikke noe for at fredsorganisasjonene i Norge blir skviset økonomisk. Men vi trenger ikke statlig betalt forskning som går i beina på det arbeidet NGO-ene gjør frivillig. Det jeg etterspør er forskning som tar utgangspunkt i den dokumentasjonen som er gjort – og alle de anbefalingene som er kommet, og retter et kritisk søkelys mot politisk og forvaltningsmessig praksis. For eksempel, for å ta Burundi igjen: Hvordan kan det ha seg at Norge, som støttet fredsprosessen i Burundi på 90-tallet, ikke satte fokus på manglende deltakelse fra det ene kjønn? Det var nemlig Nelson Mandela som tok fatt i dette, ikke likestillingslandet Norge. Hva manglet Norge av ekspertise og politisk vilje den gangen i 2000? Og hva kan gjøres bedre i dag?

Mexico

FN anklager Mexico for grove brudd på kvinners menneskerettigheter

Flere hundre kvinner har siden 1993 forsvunnet, blitt voldtatt og drept i den meksikanske grensebyen Juarez. De fleste ofrene arbeidet på amerikanske fabrikker og plantasjer i området, og er blitt dumpet i Chihuahua-ørkenen etter å ha blitt voldtatt og kvalt. Kvinnegrupper i Mexico har prøvd å få oppmerksomhet rundt drapene i flere år.

FN har nå hatt en gjennomgang av draps-sakene og retter kraftig kritikk mot Mexico for alvorlige brudd på kvinners menneskerettigheter. Drapene har i liten grad blitt etterforsket fra meksikanske myndigheters side, og ingen av drapene har blitt oppklart. Komitéen for FNs kvinnekonvensjon (CEDAW Committee) hevder at vold mot kvinner er så utbredt i Mexico at det tilsynelatende anses og aksepteres som helt normalt.

Kilde: www.feminst.org

Fra FOKUSnytt 01/2005

SUSI SNYDER

Ny generalsekretær i WILPF

Av Edel Havin Beukes

WILPF har ansatt Susi Snyder som generalsekretær fra 1. februar 2005. Susi Snyder er klar til å flytte fra New York til Geneve. Her vil hun ta fatt på arbeidet med å få WILPF-kontoret i god funksjon igjen etter flere år med problemer og skiftende personell.

Susi sier til *fred og frihet* at hun gleder seg til å ta fatt på arbeidet i Geneve. Hun håper hun kan bidra til WILPF-arbeidet på en positiv måte, og føler at hun har med seg erfaring i administrasjon og koordineringsarbeid. Hun har desuten gjennom årene sett hva WILPF kan gjøre internasjonalt. Jeg hadde gleden av å se henne i aksjon våren 2004 da hun koordinerte NGO-arbeidet til NPT-møtet ved FN i New York (Ikke-sprednings-avtalen).

Susi er ganske ung, men har mange års aktivist- og organisasjonserfaring, og er dessuten en entusiastisk samarbeidsperson med godt humør og pågangsmot!

Hun var programleder for "Shundahai Network" en ur-folksledet organisasjon basert i Nevada. Her organiserte hun 10 internasjonale nedrustningskonferanser og har bidratt sitt til at såkalte marginale grupper er blitt i stand til å følge med i og reagere på USAs atomvåpenpolitikk. Hun har snakket på flere enn 40 høringer om atomvåpen, atomenergi og radioaktivt avfall, har deltatt på utallige demonstrasjoner og vært synlig i media. Hun ble utnevnt til en "Las Vegas hero" i 2001.

Susi har vært leder på WILPFs FN kontor etter Felicity Hill og har hatt hovedansvaret for nettsidene *Reaching Critical Will* og *Peace Women*, og vært ansvarlig for WILPF-representasjonen til FN. Hun og hennes medhjelpere følger møtene i FN på områdene bærekraftig utvikling, menneskerettigheter, nedrustning og resolusjon

1325, og formidler stoff videre til andre, både delegasjoner og organisasjoner blant annet ved hjelp av nettsidene til de nevnte prosjektene.

Fra FN-kontoret i New York har Susi Snyder fremført WILPF-politikk internasjonalt og snakket på vegne av WILPF på pressekonferanser, vært med på mellomstatlige konsultasjoner og på utallige radio- og TV-programmer. Hun har nær kontakt med det vitenskapelige miljøet i flere stater i USA og foreleser på Yale og New School universitetene, og koordinerer dessuten voksenopplæringsprogram både i New York City og arrangementer i FN-sammenheng.

Det er overveldende å se hva Susi har vært delaktig i. WILPF har vært heldige som har fått henne som leder på kontoret i Geneve og generalsekretær for hele organisasjonen. Susi Snyder er også en ualminnelig høyreist og robust dame som er utstyrt med godt humør og omtanke for andre.

Vi ønsker henne hjertelig tillykke med den nye jobben!

17 NGO-observatører ved offisielt FN-møte. Susi nr 2 foran fra v.

Nytt fra Sør-Sudan

Av Eleanor Brenna

IKFF-medlem Eleanor Brenna er for tiden i Sør-Sudan på FN-oppdrag. Der får hun følge hverdagen når freden skal bygges opp etter at fredsavtalen nå er undertegnet. Hun har sendt oss dette reisebrevet.

Rumbek, 30. januar 2004

Kjære alle sammen,

Det er deilig søndag ettermiddag i teltleiren, solen skinner i dag – og selv om det likt skal være "vinter" her – er det 39 grader varmt i skyggen (men sudaneseerne synes det er FRYKTELIG KALDT om natten, ned mot 20 grader).

Jeg hadde en vidunderlig juleferie hjemme, og reiste tilbake til Afrika 3. januar for å være på jobb fortest mulig i januar. Allerede i juleuken fikk jeg meldinger om at fredsavtalen i Sudan var like rundt hjørnet. 31. desember på ettermiddagen var partene enige om alle punktene i avtalen. Helt fantastisk at de faktisk ble enige. Så jeg dro tilbake til Sudan og visste at nå ville arbeidet virkelig få forgang.

Da jeg kom til Nairobi, ble det litt nedtur fordi det tok 9 dager før jeg fikk fornyet visum til innreise i Sør Sudan. I den sudanesiske ambassaden i Kenya hadde de ikke tid til trivialiteter som visumsøknader. Fredsavtalen skulle skrives under i Nairobi 9. januar, så hele ambassaden sto på hodet. Jeg så seremonien på TV på hotellet mitt. Ville ikke risikere å komme borti opptøyer og eventuelt angrep på fotballstadion hvor seremonien foregikk. En historisk begivenhet, og hvis fredsavtalen holder (den krevende implementeringen gjenstår selvfølgelig), betyr dette slutten på 21 års borgerkrig. Først 12. januar landet jeg i Rumbek. Siden det har det vært et kjempekjør her, og i dag er den første dagen jeg har fri.

Jeg har vært på min første skikkelige felttur til den nordlige delen av Sør-Sudan. Det ble en 10 dagers ganske oppløftende, for ikke å snakke om lærerik reise. Jeg hadde to grunner til å dra. Den ene var å følge to av hovedrutene for hjemvendning av internt fordrevne fra nord til sør, for å kartlegge grunnleggende behov for mennesker som kommer tilbake langs disse rutene. Jeg møtte folk på vei hjem til sine slektninger i sør etter år i eksil i nord. En del hadde penger til å betale billett på en lastebil, andre gikk på sine ben og hadde gjort det i ukevis fra der de hadde vært i Nord-Sudan. De som går er naturligvis de mest utsatte gruppe-

ne. Jeg var den eneste fra FN, og sammen med folk som jobber i området fra ulike frivillige organisasjoner. Vi fant alvorlig vannmangel, matmangel på grunn av sviktende avlinger pga tørke i fjor, og at mobile helsetilbud må settes inn langs rutene. Rutene fra grensen til sør og nedover til første landsby (70 km og 110 km uten rent vann) går gjennom bushen med mange farer som truer og gjør folk syke (slangebitt, malaria, urent vann osv) og fysiske farer som angrep av milits som tidvis er langs grensen, tyveri, seksuelle overgrep osv.

Da jeg kom tilbake i Rumbek satt jeg sammen med kollegaer og jobbet fram en plan for hvordan vi skal møte utfordringene på alle områdene: vann- og matforsyning, helse og beskyttelse langs ruten. Utfordringen er å få alle (både ulike FN organisasjoner og ikke-statlige organisasjoner) til å trekke i samme retning og koordinere innsatsen ved å peke på behovene og invitere organisasjonene til å bidra på de ulike feltene. Et puslespill, men organisasjonene er klare til innsats. Senere skal vi gjøre samme "øvelsen" for andre rutter i andre deler av Sør-Sudan, for ikke å snakke om koordineringen som må til for innsats der de hjemvendte skal bo i framtiden. Vi regner med at ca 500.000 skal hjem via de to områdene jeg besøkte innen april/mai.

Den andre grunnen til at jeg dro til dette området var at en organisasjon i Nord-Sudan arbeider med å frigi slaver som er blitt kidnappet i sør og ført til nord under og før borgerkrigen. Denne organisasjonen (CEAWC) "levret tilbake" 500 ex-slaver i fjor, flest kvinner og barn. Denne hjemvendningen viste seg å være svært kontroversiell fordi mange var bortført fra sine hjem eller tatt i varetekt på markeder av CEAWC, mot sin vilje. Mange visste ikke hvor de skulle gjøre av seg, eller hvor deres hjemsted i Sør-Sudan var osv. Internasjonale organisasjoner protesterte mot denne praksisen. Før jul fikk vi vite at CEAWC planla å gjenoppta tilbakevendningene, og den første skjedde sist nylig til en liten by i Awiel North. Jeg skulle på vegne av FN sammen med Redd Barna Sverige og UK ta imot og inter-

vjue denne første gruppen (263 personer av mellom 5 og 7.000 som CEAWC planlegger å returnere de neste fire månedene). Det var en sterk opplevelse å møte disse menneskene. Bare å bli møtt med et håndtrykk og et "velkommen" fra meg fikk mange til å gråte. De har ikke vært vant til å bli behandlet med respekt på mange år. Heldigvis var det bare én gutt som kom mot sin vilje. De andre visste hvor de hadde bodd før, men noen familier var splittet opp, og også andre forhold måtte vi rapportere om. I det store og hele var likevel denne hjemvendingen vellykket, heldigvis.

Rart å følge med på internett-nyheter fra Norge – og vite at NM på ski går på Lillehammer mens jeg skriver. Bildene derfra gir meg litt hjemlengsel til skiturer og hvite vidder. Men denne erfaringen her i Sudan er helt unik. Jeg

er heldig som får være med på historiske begivenheter her og å kunne bidra sammen med mange andre til at folk skal kunne komme trygt hjem etter årevis på flukt.

Beste hilsen Eleanor

Sidsel Andersen 85 år !

1. mars er Sidsels fødselsdag. Hun runder merkepælen med stil og humor. Etter en lang yrkeskarriere i Statistisk Sentralbyrå har hun i mange år vært ryggraden i IKFFs daglige drift med fast ubetalt deltidsjobb på kontoret. Hun er aktiv både i landsstyret, Oslo-styret og redaksjonsgruppa for Fred og Frihet. Dessuten har Sidsel engasjert seg i styret for Kvinnemuseet i sitt kjære Kongsvinger, som planlegger fredsutstilling til sommeren. Vår symbolske fredslilje er vel fortjent. **Gratulerer med dagen !**

Nytt fra TV-aksjonen "DRØMMEFANGER"

Av Mari Holmboe Ruge

Planleggingen av TV-aksjonen 2005 er nå i full gang. Det er et stort og komplisert apparat som skal etableres for å få det best mulige resultat fra aksjonen, fastsatt til 23. oktober i år. Et sentralt aksjonssekretariat på ca 10 personer kom i virksomhet fra nyttår og innsamlingsansvarlige i hvert fylke ansettes fra april. I dagens medie- og profesjonaliserte Norge kommer en ikke uten-

om bruk av en god del penger til PR og informasjon. I tillegg – og helt vesentlig - kommer alle de hundrevis av frivillige over hele landet som er aksjonens "ambassadører" overfor det norske folk når de kommer på døra eller på butikken med innsamlingsbøssene. IKFF og FOKUS' øvrige 64 medlemsorganisasjoner utgjør en sentral del av dette ambassadørkorpsset. Et særtrekk ved årets aksjon er etablering av regionale møteplasser der organisasjonene og deres medlemmer blir invitert til å delta aktivt i forberedelsene, og til å sette seg bedre inn i de sakene aksjonen skal samle inn midler til. IKFF oppfordrer våre lokale avdelinger og enkeltmedlemmer til å delta i denne regionale virksomheten, og skal sørge for å varsle dere i tide om tid og sted for slike samlinger.

Fristen for innlevering av prosjektforslag til TV-aksjonen gikk ut 1. februar. Det er

kommet inn over 80 forslag, som nå skal vurderes for aksjonen. IKFF har sendt inn tre forslag, alle i samarbeid med søsteraksjonen innen WILPF: To handler om oppbygging av kvinners kompetanse for praktisering av demokrati i samfunn etter krig og konflikt: henholdsvis i Colombia og Libanon. Det tredje, fra Belarus, er et opplæringsprosjekt som skal øke unge kvinners "motstandskraft" mot rekrutteringsforsk til prostitusjon i Vesten, og

hindre at de blir lurt inn i sexhandel. I arbeidet med våre forslag har vi lagt vekt på at det skal være et reelt samarbeid med WILPF-seksjoner i samarbeidslandene, og på at vi fra norsk side skal utvikle bedre kompetanse på de områdene prosjektene dekker. Vi håper på et prosjektforslag om gjenoppbygging av Sri Lanka, men tsunamien har forsinket det arbeidet. Imidlertid er det lagt opp til flere søknadsrunder for senere år, dersom det kommer inn nok midler.

Navnet "Drømmefanger" er inspirert av en indiansk legende om en amulett som er slik laget at den fanger opp alle gode drømmer og avviser de onde eller farlige. Vi synes navnet fanger opp mye av det vi vil at aksjonen skal bidra til. Det blir antakelig laget jakkemerker (buttons) med drømmefangermotiv som vi alle kan bruke til å fortelle omverdenen hva dette skal handle om.

Lokalt initiativ om fredsskatt

Av Ellen Elster

Et krav fra Tønsberg kommune til Stortinget om å utrede "fritak for økonomisk militærtjeneste" var like ved å få flertall i kommunestyret sist høst. Det var Fredsfondutvalget i Vennenes Samfunn, Kvekerne, som fremmet forslaget overfor kommunestyret i Tønsberg.

Muligheten åpnet seg da kommuneloven fikk et nytt kapittel 6A om innbyggerinitiativ, kommunelovens § 39A, i 2003. Fredsfondutvalget, hvor en av ildsjelene er IKFF-medlemmet Bjørg Berg, samlet inn det nødvendige antallet underskrifter, det vil si 311 underskrifter, i henhold til den nye loven i Tønsberg. Og den 11. november i fjor forkastet Tønsberg kommune forslaget med bare én stemmes overvekt.

Fredsfondutvalget er de første i Tønsberg kommune som bruker innbyggerinitiativet for å få kommunen til å sette et politisk spørsmål på dagsordenen. Denne initiativretten krever at det er sanket inn minimum 300 stemmer for et forslag. Forslaget går ut på å opprette et fredsfond i Norge. Tanken bak er borgernes mulighet til å få den prosentandelen av skatten sin som går til militær virksomhet, overført til et fond for fredsskapende arbeid. Håpet var at Tønsberg kommune kunne be Stortinget å utrede lovforslaget om fredsfond.

Dette er ikke første gangen Fredsfondutvalget har vært på banen. I 2000 ble et privat lovforslag om opprettelse av et fredsfond lagt fram for Stortinget av Hallgeir Langeland 14. juni 2000. Dette ble nedstemt samme år. Ideen ble støttet av Norges Fredsråd og av ulike kunstnere, politikere, filosofer, jurister, kirkeledere, forfattere og fredsaktivister. Nils Butenschøn, direktør for Institutt for menneskerettigheter, uttalte seg til NRK (Verdibørsen 2. oktober 1999) om lovforslaget. Han mente at dette er viktige prinsipielle etiske verdier som fortjener å bli tatt opp og diskutert i det offentlige rom.

På bakgrunn av forslaget til Stortinget hadde Venstres Gerd-Eva Holtung i Re kommunestyre en interpellasjon i november 2002 hvor hun stilte følgende spørsmål: "Er det på tide å oppdatere militærnekteloven til også å gjelde økonomisk militærnektning? Kan Re kommune påvirke at lovforslaget om oppret-

telse av et fredsfond kommer opp i Stortinget igjen?" Hun viste også til FNs menneskerettighetserklæring, artikkel 18 og Den europeiske menneskerettighetskonvensjonen, artikkel 9 som gir rett til tros- og samvittighetsfrihet. Norge har lovfestet retten til å nekte militærtjeneste av samme grunner. Ordføreren i Re kommune sendte så en henvendelse til Stortingets presidentskap for å få vurdert saken på nytt. Alle politiske partier fikk kopi av henvendelsen.

Fredsfondutvalget har hentet begrunnelsen sin fra internasjonale rapporter og menneskerettighetsarbeid. I begynnelsen av det 20. århundre var 5 prosent av krigsofrene sivile. Nå er over 90 prosent av krigsofrene sivile (FN-rapporten om barn og krig *Impact of armed conflict on children* (1996), se <http://www.unicef.org/graca/>). Det er nødvendig å finne andre måter å håndtere konflikter på enn de militære. I 1997 ble FN-fondet for forebyggende handling opprettet etter initiativ av bl.a. Gro Harlem Brundtland. FN har også vedtatt at det første tiåret av dette nye årtusen skal være viet "fredskultur og ikkevold for verdens barn" (se www.fn-sambandet.no/article/articleview/84.1/25/). I FN-regi har Kofi Annan publisert sin rapport "Å forebygge væpnet konflikt" som et praktisk bidrag til fredelig konfliktbehandling (se <http://www.un.org/reform/dublin.doc>).

Den internasjonale fredsfondsbevegelsen (Conscience and Peace Tax International, CPTI) arbeider for å få vedtatt lover som vil gi borgerne rett til å få den prosentandelen av skatten som går til militær virksomhet, overført til et fond for konfliktforebyggende og fredsskapende tiltak. CPTI arbeider i flere land i Europa og i USA og Canada. Organisasjonen har også rådgivende status i FN (se <http://www.cpti.ws/>).

**Lov 1992-09-25 nr 107:
Lov om kommuner og fylkeskommuner (kommuneloven)**

Kapittel 6A. Innbyggerinitiativ

Tilføyd ved lov 20 juni 2003 nr 46 (i kraft 1 juli 2003 iflg res 20 juni 2003 nr 715).

§ 39a. Innbyggerinitiativ

1. Kommunestyret eller fylkestinget plikter selv å ta stilling til et forslag som gjelder kommunens eller fylkeskommunens virksomhet, dersom minst 2 prosent av innbyggerne, alternativt 300 i kommunen eller 500 i fylket, står bak forslaget.

2. Kommunestyret eller fylkestinget skal ta stilling til forslaget senest 6 måneder etter at det er fremmet. Initiativtakerne skal informeres om de avgjørelser som treffes og de tiltak som gjennomføres som følge av forslaget.
3. Et forslag med samme

innhold kan ikke fremmes to ganger i løpet av samme valgperiode. Et forslag kan heller ikke settes frem på nytt før det er gått fire år siden forslaget sist ble fremmet.

4. Et forslag som er fremmet etter reglene i denne paragraf og som blir nedstemt i kommunestyret eller fylkestinget, kan ikke påklages med mindre dette følger av andre regler.

Sesjonsnekt - vil vi se flere i framtida?

Det militære trenger færre unge menn (og kvinner) til å avtjene militærtjeneste. I stedet vil en sørge for at alle gjennomgår sesjon, også kvinner vil bli innkalt til sesjon, for å sikre oversikten over mulige rekrutter om behovet skulle være der.

I 2005 vil det være 10.700 som avtjener verneplikt, i et årskull på omlag 28.000 gutter. Det betyr at omkring 70 prosent slipper unna verneplikten. 1500, 14%, av de 10.700, satser det militære på skal være jenter. De vernepliktige slipper på grunnlag av såkalte fysiske eller psykiske skavanker som for eksempel kne-, ryggsmarter eller hasjrøyking. Men det er nok enklere å unnsnippe i dag enn tidligere av hensyn til de store endringene som har skjedd i den militære organisasjonen.

Det militære har endret sin praksis

Dommen falt 4. januar. Adrian Bergmann fikk tre måneders betinget fengsel med en prøvetid på 2 år. Han anket på stedet. Adrian Bergmann har nå altså blitt straffet for å følge sin samvittighet.

kraftig de seneste årene i forbindelse med den norske deltakelsen i konflikter i utlandet. Vi deltar i krig både i Irak og i Afghanistan, noe som gjør det enklere for mange å nekte, da de er mot å "demokratisere" land på denne måten.

Adrian kommenterer dommen: "Jeg kan ikke si det samme for samvittighetsfriheten, men kampen har jo bare så vidt startet; dommen mot meg falt i dag, og lød, som forventet, på nitti dagers betinget fengsel, med en prøvetid på to år. Da er det bare å vente på at den på stedet innleverte anke kommer opp, og mobilisere sivilarbeidere og andre videre, i håp om at flere (og retten) vil forstå at dette er større enn meg..." Og det handler ikke bare om å nekte å delta å sloss, men også som potensiell soldat. Vil vi se flere sesjonsnektene – både blant menn og kvinner?

Einar Idsøe Eidsvåg, noe omarbeidet av Ellen Elster

Einar Idsøe Eidsvåg
Hovedtillitsmann for de sivile vernepliktige
htm@sivilarbeider.no
www.sivilarbeider.no
23256200
40232497

Adrian Bergmann 95095556

Forum Norge 1325

Ønsker aktiv dialog med Utenriksdepartementet

Forum Norge 1325 er etablert som en paraply for organisasjoner og andre interesserte, for å sikre at FNs SR 1325 blir virkelighet. IKFF har på vegne av forumet skrevet følgende brev til UD:

Representanter for noen norske organisasjoner og institusjoner har dannet Forum Norge 1325 for å bidra til at Sikkerhetsrådets resolusjon 1325 om *Kvinner, fred og sikkerhet* fra 2000 gjennomføres. Forum Norge 1325 skal være åpent for interesserte organisasjoner, institusjoner og enkeltpersoner i Norge, og være en pådriver overfor norske myndigheter for en offensiv og forpliktende gjennomføring av resolusjonens bestemmelser. Forum Norge 1325 ønsker aktiv dialog med UDs 1325-forum, og etterlyser invitasjon til hyppigere møter der. Hittil har de fleste av oss bare vært på det første møtet i september 2004.

Forum Norge 1325 ønsker å bidra til den handlingsplanen som nå er under arbeid i UD for gjennomføring av resolusjon SR 1325 i norsk politikk. Dessuten vil vi via våre internasjonale organisasjoner delta i arbeidet som drives av NGO Working Group on Women, Peace and Security om FNs handlingsplan for 1325, som skal legges fram i samband med 5-årsmarkeringen for resolusjonen.

Likevel, den saken som haster mest i 1325-sammenheng er prosessen for gjenoppbygging av Sudan. En kvinnedelegasjon fra Sør-Sudan deltok på et seminar i Norge for et par uker siden. Kvinnene formulerte her sine egne prioriteringer for medbestemmelse i den

videre fredsbyggende prosessen i Sudan. Fredsavtalen sikrer kvinnene 25% kvote i alle organer i fredsavtalen. Dette bør derfor være et minimum for kvinnedeltakelsen også på den forestående givelandskonferansen for Sudan. Forum Norge 1325 ønsker å understreke hvor viktig det er at kvinnes egne krav og forslag blir fulgt opp i den videre prosessen. Vi er oppmerksom på at UD arbeider aktivt med dette i egenskap av sentral tilrettelegger for fredsprosessen, og vil gjerne bidra sammen med andre organisasjoner, spesielt gjennom Sudan-nettverket.

Vi er også gjort oppmerksom på at situasjonen i Somalia har mange likhetstrekk med Sudan. Nesten ingen kvinner er representert i de organene som skal legge premissene for gjenoppbyggingen av Somalia etter at det er etablert et parlament og en ny regjering.

Forum Norge 1325 har inntil videre adresse hos Internasjonal kvinneliga for fred og frihet IKFF, ikff@ikff.no. Vi regner med å invitere til et formelt etableringsmøte om kort tid. UD er selvsagt velkommen som observatør.

Vennlig hilsen for Forum Norge 1325

Mari Holmboe Ruge, IKFF

Edel Havin Beukes, IKFF

Patricia Kaatee, Amnesty International Norge

Rachel Eapen Paul, Likestillingssentret

Lene Nilsen, Likestillingssentret

Gørill Husby, CARE Norge

Thora Holter, Kirkens Nødhjelp

Camilla Buzzi, Kirkens Nødhjelp

Sidsel Aas, FOKUS

Februar 2005

FREDSINITIATIVET mot angrepskrig

Av Ellen Elster

Den 15. februar 2003 trosset 130 000 mennesker over hele Norge kulden en lørdag ettermiddag for å hindre at Norge ble med i angrepet mot Irak. Dette ble den største freds demonstrasjonen i Norge etter 1945. Men markeringen hindret ikke at Norge seinere har sendt soldater til Irak og dermed er med på okkupasjonen av Irak.

Inspirert av denne markeringen ble **Fredsinitiativet mot Angrepskrig** stiftet 15 februar 2005. Fredsinitiativet har til hensikt å bli en del av en global bevegelse mot angrepskrig og skal gjennom kampanjer, aksjoner og folkelig mobilisering gjøre sitt til å hindre lignende angrepskriger som USAs angrep mot Irak, som NATOs og EUs *Out of Area* politikk. Målet er å reise en bred debatt

om norsk utenriks- og sikkerhetspolitikk fram mot valget og forplikte de politiske partiene til å trekke norske soldater ut av Irak.

Fredsinitiativet mot Angrepskrig er ingen ny fredsorganisasjon, men et nettverk av organisasjoner og lokale grupper som går utover fredsorganisasjonene. Initiativet har et spesifikt mål og et klart fokus og vil i stor grad satse på kampanjer og aksjoner.

Den første markeringen er lørdag den 19. mars 2005. Da blir det demonstrasjon i Oslo sentrum mot angrepskrig og årsmarkering av NATOs angrep på Kossovo og USAs angrep på Irak.

Mer informasjon om det nye Fredsinitiativet mot Angrepskrig finnes på www.ingenkrig.no

Katastrofen i sørøst-Asia

Fra WILPFs President Regina Birchem, 1. Januar 2005

Kjære WILPF-kolleger og venner

Jeg deler en uro angående den forferdelige tragedien i sørøst-Asia som vi knapt kan forstå. Det har kommet et antall meddelelser fra WILPF-medlemmer som undrer på hva vi kan gjøre.

Den 28 desember hadde jeg mulighet til å få kontakt med Dulcy da Silva, internasjonal V.P. fra Colombo, Sri Lanka. Hun arbeider med sin organisasjon War Front, for å få fram mat og klær, spesielt til barn. Hun savner seks av sine familie-medlemmer. Andre familie-medlemmer befinner seg i flyktningleir. Jeg har ikke hatt mulighet til å få tak i Manel Tiranagama, IEC medlem fra Sri Lanka. Susham Pankule fra WILPF India, skrev at de ikke var rammet direkte av

tsunamien, men arbeider med å sende den hjelp de kan til sør India.

Mange WILPF medlemmer spør hva de kan gjøre og vil bidra på noe vis gjennom WILPF. I WILPF kan vi ikke sende noen humanitær hjelp til stedet, av noen betydning, siden det ikke ligger i vår organisasjons oppdrag og kapasitet. Etter å ha konsultert *The international officers* har vi bestemt at vi aksepterer donasjoner til WILPF Sri Lanka fond. Det kommer til å bli brukt i henhold til vårt oppdrag og retningslinjer. Dere kan sende deres bidrag til kontoret i Genève og signere det "WILPF Sri Lanka Fund".

WILPF Sri Lanka har behovd hjelp før denne katastrofen, og særlig har den tyske seksjonen hjulpet dem. De trenger mer hjelp nå for å komme på føttene igjen. Tiltross for at WILPF ikke er en

organisasjon som har oppdrag eller kapasitet til å gi akutt humanitær hjelp eller gi hjelp for å bygge opp infrastruktur, bryr vi oss om liv og menneskelig lidelse og arbeider for de grunnleggende behovene for fred og rettferdighet i samfunnet. Denne "kvinna til kvinna" omsorg som det gis uttrykk for i WILPF, som en respons på naturkatastrofer, er hva vi forsøker å finne en vei for.

Vi er også oppmerksomme på, som en internasjonal organisasjon, at vi har mange fattige og desperate seksjoner rundt om i verden. Vi har kvinner som i mange år har lidd av krig, miljøødeleggelse og etnisk diskriminering. **Men denne situasjonen er ekstraordinær.**

WILPF1 rue de Varembe, Genève 20 CP28 Konto nr. 279-C8- 766.173.0

Sidsels plukk

Fredsprisen for 2004 gikk til Wangari Maathai. Ingen er vel nå i tvil om hvem hun er og hva hun står for, men: "husker vi hvem som fikk den for 10-20-30-40 og 50 år siden?"

I 1954 var det knapt motforestillinger mot utdelingen blant folk. FNs høykommisær for flyktinger fikk prisen da. I Nobel talen det året kom det fram at det siden høykommisariatet ble opprettet i 1951 fremdeles var 2,2 millioner flyktinger i leirer - - mer enn halvparten av disse i Europa.

I 1964 var det heller ikke mange som protesterte da det ble kjent at baptistpresten og borgerrettsforkjemperen Martin Luther King fikk prisen; 35 år gammel. 4 år etter ble han myrdet.

I 1974 ble prisen delt mellom iren Sean Mac Bride og japaneren Eisaku Sato. Ikke alle var enige i den utdelingen. Mac Bride fikk prisen som formann i Amnesty International, og det ble positivt mottatt, mens det vakte forbauselse og skuffelse at Eisaku Sato fikk den. IKFF var skuffet over at prisen ikke gikk til Helder Camara fra Brasil. Dette kom til uttrykk i *fred og frihet nr 4-74*.

I 1984 var det tilfredshet med at valget falt på Erkebiskop Desmond Tutu fra Sør-Afrika. *fred og frihet* hadde, så vidt jeg vet, ikke kommentarer i det hele tatt. Han har kanskje mer enn de fleste gjort seg gjeldende i årene etterpå og etter hvert skaffet seg nye venner.

I 1994 deltes prisen mellom 3 kandidater. Beslutningen vakte både glede og motstand. Navnene var som mange vil huske Yassir Arafat, Shimon Peres og Yitzak Rabin. Gerd Grønvold Saue hadde et innlegg i *fred og frihet* hvor hun uttalte at Nobelkomitéen tydeligvis valgte å belønne aktive politikere involvert i en fredsprosess. Så mye for den fredsprosessen.

Ingeborg Skjåk Bræk

Ingeborg Skjåk Bræk gikk bort 20 januar 2005, 91 år gammel og ble bisatt i Lade kirke i Trondheim.

Ingeborg var født Wergeland og vokste opp i Hurdal i Akershus. Hun var utdannet husstellærer, giftet seg med Ola Skjåk Bræk og bosatte seg i Ålesund. Der ble hun sosialarbeider og representerte Venstre i formannskapet. Senere flyttet de til Trondheim der barna var bosatt. I Ålesund var hun spesielt aktivt med på å legge forholdene tilrette for at barn og ungdom med cerebral parese fikk et tilbud på hjemstedet og ikke ble sendt bort til institusjoner på Østlandet langt unna familien.

Mange har hatt glede og nytte av Ingeborg Skjåk Bræk sin entusiasme, utholdenhet og skapende evner. Hun var brennende opptatt av rettferd, solidaritet og fred. Hun var leder for Trondheims-avdelingen av IKFF i mange år og var også med i Kvinner for fred.

Fredsmarsjene i 1980-årene betydde mye for en fredelig utvikling av den kalde krigen. Mange kvinner var sentrale i dette fredsarbeidet og har ikke fått den erkjennelse de fortjener. Ingeborg Skjåk Bræk var med på å arrangere den største fredsmarsjen i Norge som gikk fra Eidsvoll til Trondheim i 1983. Marsjdeltagerne markerte motstand mot den atomvåpenpolitikken som ble ført.

I mars 1985 tok hun sammen med biskop Kyrre Bremer initiativ til en fredsgudstjeneste i Nidarosdomen. Domen var fullsatt og vakkert pyntet med store oppsatser av pinse-liljer, en blomstergave fra Ingeborg som hadde dyrket dem frem selv. Gudstjenesten der lederen for den svenske IKFF, presten og sangeren Elisabeth Gerle var sentral, ble en sterk opplevelse og støtte til arbeidet for fred og rettferdighet og spesielt til Den store fredsreisen.

Ingeborg deltok aktivt i fredsreiseprojektet som foregikk i årene 1985-87. Hun produserte, i samarbeid med datteren Lise, skjerf og paraplyer med fredssymboler, klistremerker, kort og ikke minst hvite fredsblomster som ble solgt for å finansiere fredsaktivitetene.

Den store fredsreisen gikk til 22 europeiske land der myndighetene ble stilt de

samme 5 spørsmål som er like aktuelle den dag i dag: Dersom alle FN-land gjør det, vil du da:

- 1) holde ditt eget lands forsvar på eget territorium, unntatt FN-tjeneste?
- 2) forby atomvåpen og andre masseødeleggelsesvåpen?
- 3) forby all våpeneksport?
- 4) satse på å garantere rent vann, mat, helsestell og utdanning for alle?
- 5) løse konflikter med fredelige midler, ikke gjennom militære tiltak eller trusler om slike?

Rapport om reisen ble overlevert FNs generalsekretær i 1988. Ingeborg Skjåk Bræk summerte opp dette fredsprosjektet med at det handlet om å tenke nytt om solidaritet og nedbygging av fiendebildet. Hun sa også at ingen vinner en krig og at vold avler vold. De eneste som har glede av krig og forberedelse til krig er våpensmeder og våpenhandlere.

Ingeborg var spesielt opptatt av barnas situasjon og av oppdragelse til fred og besøkte mange skoler og snakket med elevene. Hun engasjerte seg i arbeid mot krigsleketøy og målgruppene hennes var først og fremst produsentene, importørene og forhandlerne.

I to år arbeidet hun med å lage en dukkeutstilling på over 100 dukker fra hele verden. FN-erklæringen om barnas rettigheter ga inspirasjon til dukkeutstillingen der dukken ble valgt som symbol for lyspunkt i barnas lek. Til utstillingen ble det laget en bok med mange barns syn på krig og fred verden over. Utstillingen og deler av den ble vist mange steder, blant annet i Moskva i 1987 på en stor kvinnekongress. Hun ga utstillingen til Nordenfjeldske Kunstindustrimuseum.

Ingeborg Skjåk Bræk var liten og slank, med en sterk vilje og evne til å gjennomføre de oppgavene hun hadde påtatt seg og ofte hadde skapt selv. Hun arbeidet hardt for fred og frihet slik flere forgjengere i Wergeland slekta gjorde før henne.

Vi lyser fred over hennes minne!

Edel Havin Beukes

Nytt fra avdelingene

Vintermøte i Oslo

Vintermøtet 29. november 2004 var et samarbeide mellom landstyret og Oslo og omland avdelingen. Møtet ble holdt i Storgt. 11 og det var ca 20 medlemmer tilstede. Edel Havin Beukes og Gudrun Oftedal var møteledere.

Edel Havin Beukes snakket om Nobelprisvinneren 2004 Wangari Maathai. Hun fortalte både om viktige milepæler i hennes livsløp og siterte fra hennes tale på FNs kvinnekongress i Beijing i 1995. Talen het "Bottlenecks of Development in Africa."

Ingrid Eide hadde vært i New York og fortalte fra FNs høstsesjon der hun deltok som leder av Nei til Atomvåpen. Hun hadde besøkt WILPFs FN-kontor og var imponert over aktiviteten der. Hun minte om at Norge har lederskap på nedrustningsmøtene i Geneve i 2005 og ønsker å få liv i det organet igjen. Sammenhengen mellom nedrustning og mulighetene for utvikling er erkjent.

Eva Fidjestøl fra Bergen fortalte om virkningene av bruken av uranvåpen. Hun er i gang med å lage et hefte om uranvåpen for IKFF (DU- eller DD-våpen) som skal være ferdig våren 2005.

Gudrun Oftedal

Avdelingen for Oslo og omegn avholder årsmøte 2005 den 4. april kl 17,00 i Storgata 11 5.te etasje. Innkalling sendes ut senere. Torild Skard: "Håpets og håpløshetens Afrika"

Sandnes avdeling av IKFF

Som vi er vant til fikk vi årsmelding 2004 aller først fra Sandnes. Den blir lagt fram på landsmøtet i mai.

Her og nå slår vi fast at det er en aktiv avdeling. Det har vært avholdt 8 medlems/styremøter og dessuten to åpne møter. 5. februar holdt Landsleder foredrag om WILPF-kontorene i Geneve og New York. 16. september arrangerte de et møte i samarbeid med Stavanger avdeling. Rogaland Amnesty sponset dette møtet og fortalte om sin virksomhet. Forskere fra Institutt for Psykologi ved UiO og fra Politiskolen i Oslo fortalte om sin forskning på gjengemtalitet og vold.

Annet som denne avdelingen driver med er årlige loppemarked. Gunstig økonomisk utbytte inspirerer til å fortsette. At IKFF avdeling Sandnes er aktivt med i utdeling av Rogalands Fredsfonds midler er vel kjent. I år ble konfirmantgruppen i Hillevåg menighet tildelt midler for sitt engasjement i krig-fredproblematikk og mellommenneskelig forståelse. Ellers er avdelingen opptatt lokalt og nasjonalt av markering av Unionsoppløsningen i 1905.

Landsmøtets anmodning om at Sandnes avdeling skal ha særlig ansvar for handlingsplanens punkt om Fredsundersøking, blir fulgt opp.

Spesielt Johanne Skog Gripsrud, men også andre medlemmer har jevnlig innlegg i lokalavisene.

SiA

Hedmark og Oppland avdeling av IKFF

Det er ennå ikke kommet noen årsberetning 2004 fra vår "gjenoppstående" avdeling i Hedmark og Oppland, men vi har fått et møtereferat som viser at også på de brede bygder har vi nå en aktiv avdeling. I desember hadde de en stand i Ottestad med info om Kvinneligaen. De har også planer for 2005. I april skal de holde en utstilling på Biblioteket i Hamar. Utstillingen har de fått fra aktive medlemmer i Bergen, og de appellerer til interesserte om eventuelt å bruke utstillingen i Lillehammer. Styret for Hedmark og Oppland er behjelpelig. Et av medlemmene arbeider med å få i stand en oppfølging av fredsmarsjen Israel-Palestina. Ring for info 62 97 45 92. Avdelingen har også planer om å delta i markeringen av Unionsoppløsningen.

SiA

Flere land ratifiserer FNs Kvinnekonvensjon

De Arabiske Emirater og Mikronesia sluttet seg til FNs kvinnekonvensjon høsten 2004. Totalt er det nå 179 land som har ratifisert FNs konvensjon mot diskriminering av kvinner. USA, sammen med Monaco, Somalia, Sudan og Iran er eksempler på land som fortsatt ikke har ratifisert konvensjonen.

Kilde: www.iwraw-ap.org

Fra Fokusnytt nr. 1/2005

BOK- ANMELDELSER

KORRUPSJONI

Eva Joly

Er det en slik verden vi vil ha?
Aschehoug Forlag

Jeg har lyst til å begynne med et sitat fra boken: " Underveis i denne prosessen er det blitt samlet enorme formuer. Disse formuene bygger på virksomhet som øker fattigdommen og hindrer utvikling for millioner av mennesker, og som oftest dreier det seg om formuer som er investert på trygge tilfluktssteder i Europa og Nord-Amerika"

Det er "denne prosessen" denne boken handler om.

WILPF har for lengst slått fast at en viktig årsak til krig i verden er den urettferdige fordelingen av jordens resurser. At fattigdom skaper forhold som lett fører til krig

Gro Eva Farseth het en ung norsk jente som i 1950-årene, 20 år gammel dro til Paris som Au pair. Etter en tid begynte hun å studere juss, ble advokat og siden forhørsdommer. Hun fant også sin mann der, derav det franske navnet Joly som hun er blitt verdenskjent under. Jeg tror ikke vi har noen liknende stilling. Hos oss er det vel bare politiet som undersøker og forhører før en sak kommer opp til retten. I Frankrike gjør forhørsdommeren dette i samarbeid med politiet. Etter en del år i mindre alvorlige affærer kom hun til å lede en av Frankrikes største korrupsjonssaker, ELF-saken og det var under dette arbeidet hun for alvor ble klar over hvor stort dette problemet er og hvor farlig det

er for hele verdens utvikling.

Det sitter en gruppe menn på toppen, dvs. toppen av byråkratiet og toppen av storfisnansen, men også toppen av narkotikahandelen som sørger for at store deler av fortjeningen samles på egne hender. Det er formuer så store at vi må bare gispe når vi hører om dem. Og disse mennene ser på seg selv som straffefri, og at de har en utrolig makt fikk Eva Joly selv kjenne på kroppen. Hun fikk så mange trusler at det er et under at hun overlevde. Hun måtte få politibeskyttelse, og i 7 år levde hun med to bevæpnede konstabler ved siden av seg.

Selv om det var korrupsjon som var hennes område, oppdaget hun jo under arbeidet at også hvitvasking av penger, og penger fra narkotikahandel var involvert.

I nyhetene fikk vi høre om ELF-skandalen og at ganske mange innblandede ble dømt, men media ga oss vel aldri noen ide om hvilket arbeide som sto bak denne opprulling-en. Dessuten får en bare høre om det som enkelttilfeller. Vi får ikke vite at dette er utbredt over hele den vestlige verden, naturligvis i resten av verden også, men det er her de store formuene blir oppbevart og unngår å komme resten av verden tilgode.

I Frankrike ble boken forsøkt forhindret fra å komme ut, men det gikk ikke, og i dag er den oversatt til utallige språk. Hun har også dedisert boken til alle de etterforskere som har mistet livet i kampen mot disse kreftene, de er

nevnt ved navn først i boken.

For å kunne ha håp om å komme dette uvesenet til livs er det helt nødvendig å arbeide over landegrensene, å samordne lover og regler over så stor del av verden som mulig. I den anledning avslutter Eva Joly boka med noe som heter "Paris-erklæringen" Det er et forslag til innføring av nye lover som kan være med på å ta knekken på et system som bare gjør de rike rikere og de fattige fattigere. Denne kan du lese hvis du slår opp på www.parisdeclaration.org (engelsk) Og der kan du også være med på å underskrive den selv.

Guri Tambs-Lyche

BITRE MANDLER

Elisabeth Eide – Eugene Schoulgin

Aschehoug Forlag

"Afghanistan er et land der poesien synger". Dette sier Muheb Baresh, en av de 18 forfatterne og poetene som vi presenteres for i "Bitre mandler". Å dømme etter denne antologien er det mye som synger i Afghanistan. Historien, nåtiden og fremtiden synger, riktignok blandet med gråt. Håp og avmakt går hånd i hånd. Norske lesere får et innblikk i noe allment – noe vi kjenner igjen og kan forstå.

Skjønt *helt* kan vi nok ikke forstå hvordan mennesker gjennom generasjoner med fattigdom, overgrep og kriser - både naturskapte og menneskeskapte - kan bevare menneskeligheten og la poesien synge. Afghanistans historie rekker fra lenge før Kr.f. gjennom år med kriger, borgerkriger, opprør og okkupasjon fra omliggende stater. Landet ble erklært selvstendig stat i 1747, men opprør, maktkamp og okkupasjoner fortsatte. Som vi vet er landet med i USAs

"ondskapens akse". Allikevel har dette landet fostret "syngende poeter" På tross av utbredt analfabetisme kjenner folket sin historie, sine gamle og nye fortellere og sine poeter.

Gjennom denne bokens noveller, dikt, fortellinger og intervjuer får vi en slags forklaring på at et så hjemsoekt folk kan fostre diktere som gir medmennesker glede, drøm og håp.

Glede, drøm og håp, ja, men også sorg – dypere og mer universell enn vi kanskje kan forstå helt og fullt uttrykker disse forfatterens dikt og prosa.

Blant de 18 finnes 7 kvinner. Til en viss grad kommer et spesielt kvinnesyn til orde, men forskjellen mellom det de og det mennene skriver er ikke mye større enn forskjellen mellom hver enkelt kvinne eller mann.

Til slutt i boken gir de to redaktørene av boken fire sider "Fakta om Afghanistan" – nyttig lesning selv om det er kort.

Det er en bok en ikke blir fort ferdig med. Til det omfatter den for mange tanker og måter å uttrykke seg på, men jeg synes vi er Eide og Schougin takk skyldig for at de har gitt oss dette utvalget av tanker, satt ord på av mennesker som synes å stå oss ganske fjernt, i alle fall geografisk og m.h.t. levesett.

SiA

Ps. Elisabeth Eide er, som mange vet, medlem av IKFF.

STEMMER I NATTEN

XINRAN:

Kinesiske kvinner forteller.

Gyldendal Forlag.

Alle har vi hørt om kulturrevolusjonen i Kina, men en bok om hvordan kinesiske kvinner opplevde den, det er noe nytt, og det er en grusom fortelling. Man funderer på hva som foregikk i hodene på

de som satte i gang den revolusjonen. Jeg tror den må ha satt det kinesiske samfunnet 100 år tilbake i tid. Ideen var å utrydde alt borgerlig og sette bøndene opp som den prioriterte arbeiderklasse. Men bøndene i Kina på den tiden var fattige, overtroiske og snerpete. Alle skoler og universiteter ble stengt, bare militære skoler og akademier fantes!

Hovedpersonen i boken er forfatteren selv som er journalist i den offisielle radioen i Nanjing. Hun får ideen å sette igang et program på sen kveldstid der kvinner kan ringe inn eller skrive om sine liv og sine problemer. Det blir en formidabel suksess selv under forhold der alt først må godkjennes av partiet før det kan sendes. Fra 1989 til 1997 fikk hun et innblikk i kinesiske kvinners hverdag som er så skremmende og gripende at man ikke ryster av seg inntrykene de etterlater.

Før revolusjonen besto det kinesiske folk i hovedsak av utfattige bønder. Men det fantes en intellektuell mellomklasse som tross alt satte et visst preg på samfunnet, og selvfølgelig fantes det en overklasse av kapitalister som utnyttet alle muligheter til undertrykkelse. Det fortvilte med kulturrevolusjonen var at alle som på noen måte hadde utdanning ble kalt kapitalister og forfulgt på det grusomste. Forfatteren selv opplevde å se sitt hjem satt i brann og hennes foreldre i fengsel da hun ennå var barn.

Dette er det man må ha som bakgrunn når man leser kvinnes historier, for kulturrevolusjonen fremelsket alle de kvinneundertrykkende tendensene som vi kjenner fra kinesiske kvinners innsnørte føtter. Kinesiske menn ble oppdratt til å forakte kvinner. De giftet seg for å få barn og hushjelp.

Vi kjenner tendensene fra Norge også, og når vi leser dagens historier om voldtatte barn er visst mannssjåvinisme langt

fra utryddet, men det fortvilte i Kina er at kulturrevolusjonen satte hele utviklingen i revers. Det er jo åpnere tider nå, men Xinran måtte dra til England for å kunne utgi boken sin.

Jeg vil ikke prøve på å gjengi noe av det disse kvinnene forteller, les selv og bli kloker! *Guri Tambs-Lyche*

Historien om en ung kvinnes tapte barndom, og kamp for å overleve:

"SLAVE"

av Mende Nazer og Damien Lewis, 2002.

Genesis forlag, 2004.

. Dagen som skulle forandre livet til lille Mende fra Nuba-stammen i Sudan startet som så mange andre dager i Nuba-fjellene med en fantastisk soloppgang.

Det var vår, våren 1994, og det gikk mot slutten på tørketiden det året.

Mende, som var yngst av fem søsken, og sin fars siste datter, var i følge henne selv ganske så bortskjemt.

Denne dagen som skulle bli begynnelsen på år med undertrykkelse, avstraffelser og et umenneskelig slaveri, uten lønn, fritid eller skikkelig mat begynte med at Mende, som vanlig, hilste den gryende solen vendt mot øst for å be den første av sine fem daglige bønner til Allah.

12 år var Mende – og etter å ha bedt morgenbønnen gjør hun seg klar for å gå til skolen. En time tok veien dit – og en time tilbake. Jenta er en av de flinkeste i klassen, selv om de må lære alt på arabisk, deres eget språk. Nubi-språket, er totalforbudt på skolen, også i friminuttene.

Mende hadde en drøm, hun ville bli lege når hun ble stor – og derfor var hun svært så ivrig på skolen – i

tillegg til at hun selvfølgelig, som alle de andre – måtte hjelpe til hjemme med å holde rent, passe dyr, hente vann osv.

Som alle andre familier i Nuba-stammen bodde Mende og hennes familie også i en jordhytte med stråtak, men det var før ...

I begynnelsen av boken får vi lese om en afrikansk barndom – på godt og vondt. Som for eksempel da Mendes søster, Kunyant, blir giftet bort, 13 år gammel og som nesten dør under, og etter bryllupsnatten. I Nuba-stammen ble alle jenter omskåret ved 8-års alderen – og sydd igjen. Brudgommen, på 15 år, holdt på med sin unge brud i flere døgn – innestengt i "bryllupshytten". Da Mende, kjøpp som lynet, smetter inn til søsteren for å få henne med seg ut, sier Kunyant: "Mende, jeg kan ikke. Jeg kan ikke røre meg", hulket hun lavmelt. "Sett deg her hos meg og hold meg i hånden".

Etter det en kan forstå var likevel barndommen i Nubafjellene i Sudan lykkelige for de som bodde i landsbyen – helt til det brutale overfallet.

Raidet: Hyttene med stråtak var sjanseløse – og det samme var de fleste av innbyggerne da landsbyen ble rasert, kvinner og barn voldtatt, mange av mennene drept og hyttene brent ned. Mujahidin – Arabiske angripere hadde kommet til landsbyen – og bare aske – halshugde kvinner, menn og barn, samt nedbrente hytter var det de etterlot seg.

Det er denne sjokkerende historien Mende forteller, om angrepet på landsbyen og om slavehandelen som foregår, også i dag. En slavehandel så utspekulert og grov at jeg har måttet klype meg i armen flere ganger under lesningen av boken "Slave", klype meg hardt, for å være sik-

ker på at jeg ikke drømmer. Mange av jentene, blant dem også Mende, ble kidnappet – voldtatt – og tatt med til hovedstaden Karthoum. Her ble de, fem jenter til sammen, innelåst i en kjeller, og fra nå av var de bare "abid" flertall for det arabiske ordet "abad" slave.

Etter en tid i kjelleren blir så Mende, solgt som slave til en arabisk kvinne. Denne kvinnen er ond – Mende blir utnyttet på det groveste, slått, sparket, fratatt navnet sitt, blir låst inne hver natt etter 12 – 16 timers arbeidsdag, i et skur – og får knapt spise seg mett.

I syv år holder hun ut. Hun vet ingen ting om sine nærmeste – vet ingen ting om noe utenfor husets vegger. Hun får ikke gå noen steder – blir behandlet mye verre enn en skabbete hund.

Så endelig, våren 2000 smiler lykken til Mende. Hun blir sendt til London til en fin sudanesiske diplomatfamilie – for å være slave hos dem. Før hun kan reise til England må hun lære seg en "historie" – det vil si en løgn om hva hun heter, og hva hun har vært. For å gjøre en lang, og smertefull historie kort – Mende klarte å komme i kontakt med andre fra Nubastammen, samt den britiske journalisten Damien Lewis. Mendes nye kontakter hjalp henne å flykte – bort fra slaveriet – og til friheten.

Boken er så spennende – og så utrorlig bra skrevet – at det er umulig å legge den bort før siste side er lest. Lenge siden jeg har grått så mye, og så lenge, over en skjebne i en bok.

Det jævligste er at det tydeligvis fortsatt foregår et slaveri – på middelaldernivå – med bortføring av barn, grov mishandling, tortur og brudd på alle menneskelige rettigheter i "vår" verden. Boken burde bli obligatorisk lesestoff for alle som arbeider for fred, fri-

het og demokratiske rettigheter.

Mende Nazer, studerer i dag engelsk og har som mål å bli sykepleier. Hun er en engasjert forkjemper for menneskerettigheter. Hun reiser verden rundt for å informere om og kjempe mot slaveri i Sudan. I 2002 mottok Mende The International Award for European Human Rights fra den Madrid-baserte organisasjonen Coalition Against Racism (CECRA).

Damien Lewis er en prisbelønt skribent og filmregissør. I over femten år har han laget dokumentarfilmer fra konflikter, katastrofeområder og fra frontlinjen i flere kriger i Asia, Sør-Amerika og Afrika. I samarbeid med produksjonsselskapene Frontline TV og Journeyman har han laget dokumentarfilmer vist på BBC, Channel 4, CNN, ABC og flere andre TV-kanaler. Hans artikler er publisert i aviser verden over. Han har laget en rekke filmer om krig, slaveri og relaterte temaer fra Sudan.

Nancy Aalmo

Underskriftskampanje for oppfølging av Handlingsplanen fra Beijing

Women's International League for Peace and Freedom (WILPF) har tatt initiativet til en underskriftskampanje som oppfordrer verdens regjeringer til å følge opp og implementere handlingsplanen fra Beijing. Underskriftene adresseres til FNs Kvinnekommisjon som møtes i mars, der representanter fra medlemslandene vil delta.

Les mer her: <http://www.peacewomen.org/un/Beijing10%20/SignOnLetterB10.html>
Fra FOKUSnytt 01/2005

Internasjonal Kvinneliga for Fred og Frihet

Grunnlagt i Haag 1915

Postboks 8810 Youngstorget
N-0028 Oslo
Besøksadresse:
Storgt.11 - 5 etg., 0155 Oslo
Kontonummer 0531 50 27057
E-post ikff@ikff.no

Tlf. sentralbord 23 01 03 00
Direkte 23 01 03 40/ fax 23 01 03 01 Tlf. 67 53 13 00, edel@beukes.net
Telefontid: kl. 10-13
mandag, tirsdag, onsdag, torsdag
Kontoransvarlig: Sidsel Andersen og
Mari Holmboe Ruge

Landsleder: Edel Havin Beukes
Representant i WILPFs
hovedstyre: Liss Schanche
Adresse: IKFF-kontoret

IKFF - avdelinger - grupper - kontakter

Hordaland:

Eva Fidjestøl
Georgernes verft 16
5011 Bergen
Tlf. 55 55 83 02
eva.fidjestol@broadpark.no

Østfold: Odrun Buer

Ridehusgt. 5 A
1606 Fredrikstad
Tlf. 69 31 17 33

Aust-Agder: Lise Natland

Bioddgt. 3
4878 Grimstad
Tlf. 37 04 32 54

Hedmark/Oppland:

Grethe Nielsen
Nordahlveien 36 a
2312 Ottestad
Tlf. 62 57 62 27

Else Kolåsæter

Snekkerstuveien 13A
2316 Hamar
Tlf. 62 53 41 02
E-post: elkol@online.no

Oslo og omegn:

Gudrun Oftedal
Volten 19
1351 Bekkestua
Tlf. 67 53 59 23

Elin Christiansen
elin.christiansen@speiding.no

Romerike:

Gry Havin Kongsrud
Kjærmo gartneri
1929 Auli
Tlf. 63 82 86 35

Røros: Åse Berg

7372 Glåmos
Tlf. 72 41 46 31
aase.berg@miljolab.no

Sandnes: Berit Oldeide

Christiesgt 20
4307 Sandnes
Tlf. 51 66 31 67
ooldeide@c2i.net

Stavanger: Kari Foldøy

Rektor Berntsensgt. 12 B
4022 Stavanger
Tlf. 51 55 33 83

Hanne Kjersti Knutsen

Blåfjellveien 1
4019 Stavanger
Tlf. 51 54 32 02
hankj@start.no

Troms: Hermien Stoop Prestbakmo

Trollbakken 6
9321 Moen
Tlf. 77 83 13 24
han-pr@online.no

Vestfold: Bjørg Berg

Mårveien 7
3124 Tønsberg
Tlf. 33 32 64 35
bifred@c2i.net

WILPF utgir International
Peace Update, 4 nr pr.år.
Pris 130 kr. pr. år.
Be om gratis prøvenr fra IKFFs
kontor.

Bestillingskupong—klipp ut og send til:
Internasjonal Kvinneliga for Fred og Frihet (IKFF)
Postboks 8810 Youngstorget, 0028 Oslo

- Jeg vil bli medlem
Normalkontingent kr. 250.- inkl.bladet
Abonnement på *fred og frihet* kr. 200
- Abonnent på *fred og frihet*
Redusert kontingent kr. 175.- inkl. bladet
Konto nr. 0531.50.27057
- Send informasjon om IKFF

Navn.....

Adresse.....

Postnummer/Poststed .....

IKFFs landsmøte 2005

**NB Merk dagene:
28.-29. mai, Storgt. 11, Oslo**

Foreløpig program:

Lørdag 28. mai:

Kl. 9 – 9.30: Registrering og kaffe/te/frukt

- Kl 9.30 - 13.00: 1. Åpning av landsleder
2. Valg av møtefunksjonærer (dirigenter, redaksjonskomité)
5. Årsmelding fra avdelinger og landsstyret
6. Landsstyrets regnskap for 2004
7. *fred og frihet* og annen informasjonsvirksomhet

kl 13.00-15.00 : Åpent møte:

"Drømmefanger" TV-aksjonen 2005

Arbeid for voldsutsatte kvinner i og etter krig og konflikt.

- Kl 15.30- 17.00: 8. Forslag til uttalelser.
9. Kvinneligaens internasjonale arbeid.

Søndag 29. mai:

- Kl. 10.00 -14.30 10. Arbeidsprogrammet for 2005-2006.
Diskusjon om hovedsatsinger
11. Budsjett 2005.
12. Uttalelser fra landsmøtet.
13. Valg
14. Avslutning

Lunsjpause lørdag og søndag ca kl. 12.00.

Lørdag kveld felles middag med kåseri om kvinnene i 1905.

NB: Fredag 27. Mai (program senere) : **IKFF 90 år !**
Vi feirer med en enkel sammenkomst
for medlemmer, venner og samarbeidspartnere

